

บทที่ 2

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทำวิจัยเรื่อง การศึกษาความต้องการและคุณลักษณะของบุคลากรระดับ
คุณวุฒิตติสาขาวิชาการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษางานวิจัยดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทางด้านการพัฒนาหลักสูตร
  - 1.1 ความหมายของหลักสูตร
  - 1.2 แนวคิดในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร
  - 1.3 แนวคิดในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา
2. แนวคิดทางด้านคุณลักษณะของบุคลากร
  - 2.1 บทบาทสถาบันอุดมศึกษา
  - 2.2 คุณลักษณะทั่วไปของบุคลากรระดับคุณวุฒิตติ
  - 2.3 บทบาทและคุณลักษณะของนักการศึกษาปริญญาระดับคุณวุฒิตติ
3. การผลิตบุคลากรระดับคุณวุฒิตติของไทย
  - 3.1 เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรคุณวุฒิตติ
  - 3.2 ข้อเสนอแนะและแนวคิดในการเปิดหลักสูตรคุณวุฒิตติ
  - 3.3 แนวนโยบายและทิศทางการพัฒนาคณะครุศาสตร์
ในแผนพัฒนาระยะที่ 7 (2535-2539)
  - 3.4 โครงการเปิดหลักสูตรระดับคุณวุฒิตติสาขาวิชาการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดด้านการพัฒนาหลักสูตร

ความหมายของหลักสูตร

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า หลักสูตรไว้ดังนี้

กูด (Good, 1973) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ในพจนานุกรมทางการศึกษาไว้ 3 ประการคือ

1. หลักสูตร หมายถึง เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษาจนสำเร็จ เช่น หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรพลศึกษา เป็นต้น ซึ่งข้อนี้หมายถึง หลักสูตรเป็นรายวิชา
2. หลักสูตร หมายถึง เคาะโครงทั่วไปของเนื้อหาที่โรงเรียนจัดไว้เพื่อให้ นักเรียนมีความรู้จบการศึกษา ข้อนี้ หมายถึง หลักสูตรทั้งฉบับรวมทุกวิชาที่ประกอบกันเป็นหลักสูตร
3. หลักสูตร หมายถึง กลุ่มวิชาและประสบการณ์ซึ่งนักเรียนจะได้รับภายใต้การแนะแนวของโรงเรียน ข้อนี้ หมายถึง หลักสูตรทั้งฉบับที่ประกอบด้วยเนื้อหาวิชา และประสบการณ์ต่าง ๆ

ทาบ (Taba, 1962) "หลักสูตร หมายถึง แผนสำหรับผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้"

แพร์ท (Pratt, 1980) ให้ความหมายไว้ว่า "หลักสูตร หมายถึง สิ่งที่ถูก รวบรวมขึ้นอย่างมีระบบ เพื่อใช้สำหรับการศึกษาในระบบโรงเรียนและหรือเพื่อใช้ในการฝึกอบรม"

สมิทร คุณานกร (2528) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 2 ประการคือ

1. ในระดับชาติ หลักสูตร หมายถึง โครงการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้
2. ในระดับโรงเรียน หลักสูตร หมายถึง โครงการที่ประมวลความรู้ และประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียน ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

กรมวิชาการ (2521) กล่าวถึง หลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง ข้อกำหนดที่ ว่าด้วยจุดหมายและแนวทาง วิธีการ และเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และพฤติกรรมตามที่กำหนดในจุดมุ่งหมายของ การศึกษา

จากความหมายของหลักสูตรตามที่ได้อธิบายมาข้างต้น สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดไว้ให้ผู้เรียนทั้งที่อยู่ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เพื่อให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีพฤติกรรมตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายทางการศึกษา เพื่อจะ นำไปสู่แนวคิดทางการสร้างและพัฒนาหลักสูตร

แนวคิดในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร

ในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรนั้น ผู้สร้างหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยคาดหวังถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นจากการเรียนการสอนในระยะเวลาอันใกล้และสามารถวัดได้ จุดมุ่งหมายทางการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ ด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและ เจตคติ โดยทั่วไปจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ของกลุ่มวิชาและจุดประสงค์ของรายวิชา จะครอบคลุมพฤติกรรม 3 ด้าน คือ พฤติกรรมด้านความรู้-ความจำ (Cognitive Domain) พฤติกรรมด้านคุณลักษณะและด้านปฏิบัติ ซึ่งจะมีด้านใดมากด้านใดน้อยย่อมแล้วแต่ลักษณะวิชา

ข้อมูลพื้นฐานในการสร้างหลักสูตร

ในการสร้างหลักสูตรจำเป็นต้องมีการศึกษาถึง พื้นฐานด้านต่าง ๆ เพื่อที่จะได้ สามารถสร้างหลักสูตรได้สอดคล้องต่อสภาพและปัญหาเหล่านั้น นักการศึกษาได้ให้ข้อคิด เกี่ยวกับพื้นฐานของการสร้างหลักสูตรดังนี้คือ

ทาบ (Taba, 1962) ได้เสนอว่า ข้อมูลที่ใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างหลักสูตร มี 4 แนวทางคือ

1. การวิเคราะห์สังคมเพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาและการจัดการศึกษา ควรเป็นไปอย่างไร จึงจะเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง ได้แก่ ข้อมูลด้านความก้าวหน้า ทางวิชาการด้านต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงค่านิยมและวัฒนธรรม สภาพและปัญหาทางเศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนอิทธิพลของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ และสังคม

2. การวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของการศึกษาว่าเป็นการศึกษาเพื่อถ่ายทอดทางวัฒนธรรมหรือเพื่อเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม หรือเพื่อเป็นแนว

ทางในการพัฒนาแต่ละบุคคล การวิเคราะห์ในข้อนี้จะมีส่วนในการจัดหลักสูตรที่ควรสนองตอบเกี่ยวกับหน้าที่ของการศึกษาที่พัฒนาหลักสูตรยึดถือ

3. การวิเคราะห์วัฒนธรรม เพื่อให้เข้าใจในสิ่งแวดล้อม กลไกการปฏิบัติของสิ่งแวดล้อม (สังคม) ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ซึ่งความรู้จากการวิเคราะห์วัฒนธรรม จะทำให้ทราบถึงบทบาทของวัฒนธรรมต่อการศึกษาและการจัดการศึกษาเพื่อช่วยพัฒนาบทบาททางวัฒนธรรมของสังคม

4. ศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ จะทำให้ทราบถึงธรรมชาติของมนุษย์ และลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ อันจะมีส่วนสัมพันธ์ในการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรในด้านการเลือกและจัดเนื้อหาการเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ และการจัดสถานการณ์การเรียนรู้

สมิทร คุณานุก (2528) ได้แบ่งแหล่งที่มาของข้อมูลพื้นฐานในการทำหลักสูตรออกเป็น 6 แหล่งคือ

1. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพของสังคม การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษาและวัฒนธรรม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม และสามารถมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสังคมได้

2. ข้อมูลที่ได้จากนักวิชาการแต่ละสาขา เพื่อช่วยกำหนดความมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้รับเนื้อหาวิชาจากศาสตร์ต่าง ๆ มากน้อยเพียงใดและเพื่อประโยชน์อะไร เพราะนักวิชาการสาขาต่าง ๆ จะเป็นผู้รู้ธรรมชาติของสาขาวิชาตนเป็นอย่างดี

3. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเพื่อที่จะพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

4. ข้อมูลด้านปรัชญา ได้แก่ สิ่งที่จะนำมาบรรจุในหลักสูตรเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและที่นักพัฒนาหลักสูตรยึดถือ

5. ข้อมูลที่ได้จากจิตวิทยาการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียนทางด้านสติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ ค่านิยมและพฤติกรรมนั้น มีลำดับขั้นแตกต่างกันไปตามลำดับพัฒนาการทางจิตวิทยา การเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรจึงจำเป็นต้องนำความรู้ทางจิตวิทยา มาประกอบด้วย

6. ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาทางเทคโนโลยี ซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาจึงจำเป็นต้องนำมาใช้ประกอบในการพัฒนาหลักสูตรด้วย

จากแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นข้อมูลพื้นฐานที่จะนำมาใช้ประกอบการพัฒนาหลักสูตรนั้นจะต้องมีการพิจารณาถึงสภาพและปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง การศึกษา วัฒนธรรม ความต้องการของผู้เรียน ปรัชญา จิตวิทยา ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนความคิดเห็นของนักวิชาการในสาขาต่าง ๆ มาประกอบกัน การพัฒนาหลักสูตรจึงจะมีความสมบูรณ์ และมีประสิทธิภาพ

กระบวนการสร้างและพัฒนาหลักสูตร

หลักสูตรเป็นแม่บทที่สำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุนโยบายทางการศึกษานั้น การสร้างและพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นกระบวนการที่จะต้องมีวางแผนอย่างดี ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นไว้ดังนี้

ทาบ (Taba, 1962) กล่าวถึงขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรว่ามี 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการและความจำเป็นของสังคม เพื่อนำมาเป็นพื้นฐานการกำหนดจุดมุ่งหมายต่อไป
2. ขั้นกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยการพิจารณาข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการมาพิจารณาเพื่อจัดการศึกษาให้เป็นไปตามแนวทางที่สังคมต้องการ และแก้ปัญหาของสังคมได้
3. ขั้นคัดเลือกเนื้อหาวิชาความรู้ที่จะนำมาสอนให้ผู้เรียนเกิดความรู้ตรงกับความต้องการและความจำเป็นของสังคม หรือเนื้อหาวิชาที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
4. ขั้นจัดอันดับเนื้อหาวิชา และแก้ไขปรับปรุงโดยพิจารณาถึงความยากง่ายของสารวิชานั้น ความต่อเนื่องของเนื้อหาวิชา เพื่อจัดวิชาที่ควรเรียนก่อนเรียนหลังตามความเหมาะสม
5. ขั้นคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ โดยคัดเลือกประสบการณ์ที่จะนำมาเสริมในกระบวนการเรียนรู้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้
6. ขั้นจัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้ โดยการจัดลำดับก่อนหลังให้การเรียนการสอนสมบูรณ์ขึ้นและบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
7. ขั้นกำหนดวิธีการประเมินผลและแนวทางการปฏิบัติในการประเมินผลหลักสูตร

สุมิตร คุณานกร (2528) กล่าวถึง กระบวนการพัฒนาหลักสูตรว่า ประกอบด้วย
กิจกรรมหลัก 5 ประการคือ

1. การกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. การเลือก-จัด เนื้อหาและประสบการณ์
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลหลักสูตร
5. การปรับปรุงหลักสูตร

จากแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของนักการศึกษาไทยและนักการศึกษา
ต่างประเทศ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า กระบวนการในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรมี
กิจกรรมในการดำเนินงานที่สำคัญดังนี้คือ

ขั้นที่ 1 เป็นการศึกษา วิเคราะห์สภาพและปัญหาต่าง ๆ ของสังคม ความ
ต้องการ ความจำเป็นของสังคม เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างหลักสูตรในขั้นต่อไปคือ

ขั้นที่ 2 เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรโดยมีแนวคิดหลักการมาจากขั้นที่

1 เป็นพื้นฐาน

ขั้นที่ 3 เป็นการกำหนดโครงสร้างของหลักสูตรว่า การที่จะให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่ง
หมายของหลักสูตรนั้น ควรจะมีกลุ่มสาขาวิชาใดบ้างในหลักสูตร

ขั้นที่ 4 เป็นการคัดเลือกยกร่างเนื้อหาและประสบการณ์ให้มีความสัมพันธ์กับ
จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ขั้นที่ 5 เป็นการกำหนดวิธีการเทคนิคต่าง ๆ ในการนำหลักสูตรไปใช้

ขั้นที่ 6 เป็นการกำหนดวิธีการประเมินผลหลักสูตรเพื่อจะนำไปสู่การพัฒนา
ปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพขึ้นกว่าเดิมอีกต่อไป

ในการคัดเลือกเนื้อหาวิชาที่บรรจุอยู่ในหลักสูตร ได้มีนักวิชาการเสนอเกณฑ์
คัดเลือกไว้ดังนี้

1. เกณฑ์ความสำคัญ (Criterion of Significance) คือ พิจารณาว่าวิชา
ใดควรจะนำมาบรรจุไว้ในหลักสูตร โดยดูถึงความจำเป็นหรือเป็นพื้นฐานของการเรียนวิชา
นั้น ๆ เพียงใด

2. เกณฑ์ความเป็นประโยชน์ ((Criterion Utility) จะนำมาใช้กับการพิจารณากิจกรรมต่าง ๆ ว่ามีผลต่อวิชาชีพอังไร

3. เกณฑ์ความสนใจ ((Criterion of Learners' Interests) จะใช้เกณฑ์ความสนใจของผู้เรียนเป็นเครื่องมือในการพิจารณาเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตร ถึงแม้ว่าความสนใจของแต่ละบุคคลจะไม่เหมือนกัน แต่การใช้เกณฑ์ความสนใจของคนส่วนใหญ่มาเป็นเครื่องพิจารณาก็พอจะทำให้เราสามารถกำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตรได้ (ส่ง อูทรานันท์, 2530)

แนวคิดในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา

ในการพัฒนาและกำหนดทิศทางการจัดการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาของไทยนั้น ไพบูลย์ สีนลาร์ตัน กล่าวว่า จะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. แนวทางแบบตะวันตก การพัฒนาตามแนวทางตะวันตกเป็นสิ่งสำคัญทางประวัติและปรัชญาการจัดบัณฑิตศึกษาโดยสากลที่ควรรู้ แต่ก็คงจะต้องคำนึงถึงสภาพพื้นฐานในสังคมไทย
2. สถาบันอุดมศึกษาของไทยแต่ละแห่งจะได้คิดแนวทางบัณฑิตศึกษาที่ติดันแบบเป็นของตนเอง โดยอาศัยความได้เปรียบจากทรัพยากร ทำเล และประวัติความเป็นมาเป็นที่ตั้ง เช่น ถ้ามหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคจะตั้งบัณฑิตศึกษาขึ้นมาจะต้องคำนึงถึงสภาพความได้เปรียบเสียเปรียบของภูมิภาคนั้นด้วย

แนวทางในการผลิตมหาบัณฑิตหรือดุษฎีบัณฑิตของไทยมีแนวทางดังนี้

1. การสร้างนักคิดนักวิจัย (Researchers) สังคมไทยต้องการหลุดพ้นจากการพึ่งพาทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และรวมถึงวิธีการคิดทางสังคมศาสตร์ มนุษศาสตร์ คนไทยจึงจะต้องรู้จักสังคมไทย และวิธีการพัฒนาสังคมไทยได้ เพื่อการลดการพึ่งพาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนการแสวงหาแนวทางการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนรากฐานของความเป็นไทย
2. การสร้างความเป็นปราชญ์และปัญญาชน (Scholars) ซึ่งต่างจากการสร้างนักวิจัยหรือชำนาญเฉพาะทาง ตรงที่ต้องเป็นผู้รอบรู้กว้าง และสามารถตั้งคำถามแก่สังคมในด้านต่าง ๆ ได้ดี ความเป็นปราชญ์หรือปัญญาชน กับความเป็นนักวิจัยนั้นไม่เหมือนกัน และอาจจะไม่ได้มีอยู่ในคน ๆ เดียวกัน แต่ก็เป็นส่วนที่ต้องสัมพันธ์ต่อกัน ปราชญ์นั้นต้องไม่เก่ง

ในเชิงหาคำตอบเท่านั้น แต่ต้องเป็นคนตั้งคำถามและเสนอแนวคิดด้วยมุมมองที่แตกต่างออกไปแก่สังคมด้วย

3. การผลิตนักวิชาชีพ (Practitioners) ซึ่งได้แก่นักวิชาชีพที่ต้องอาศัยความรู้และการฝึกฝนในทางการวิชาชีพนั้น ๆ เป็นพิเศษ เช่นเป็นแพทย์โรคเฉพาะทาง เป็นวิศวกรเฉพาะด้าน คนเหล่านี้อาจไม่เน้นการวิจัยในระดับสูงแต่จะเน้นความสามารถในการใช้ผลงานวิจัยให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากการผลิตกลุ่มคนในลักษณะดังกล่าวข้างต้นแล้ว ในการผลิตบัณฑิตศึกษาในสังคมไทยยังต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ด้วย คือ

1. การสร้างคนไปเป็นอาจารย์สถาบันอุดมศึกษา (Professors) ซึ่งจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับงานด้านการสอน วิจัย และบริการชุมชน ซึ่งอาจจะเป็นนักวิจัย ผู้สอนหรือนักปฏิบัติทางวิชาชีพ

2. การสร้างคนไปเป็นผู้นำ (Leaders) สำหรับแต่ละสายวิชาชีพ หรือกลุ่มคนในเกือบทุกแห่งของสังคมไทยยังขาดผู้นำอยู่มาก และผู้นำในยุคต่อไปจะต้องเป็นผู้ที่ผ่านการอบรมเรียนรู้ มีความเข้าใจลึกซึ้ง และกว้างขวางพอที่จะตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเป็นผู้นำในการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงสังคมได้

ในแต่ละสายวิชาชีพหรือวิชาการที่มีการจัดการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาน่าจะได้มีการคิดกันให้ชัดว่า สถาบันของตนนั้นจะผลิตมหาดบัณฑิตหรือคณาจารย์บัณฑิตเพื่อการอะไร การผลิตบัณฑิตในระดับบัณฑิตศึกษาจึงต้องเน้นความชัดเจนในเป้าหมาย และต้องหาคำตอบเหล่านี้ให้ชัดเจนตลอดจนสามารถทำได้จริง เพราะเป้าหมายที่กำหนดจะมีผลต่อแนวทางการผลิต นอกจากนี้แต่ละแห่งจะต้องคำนึงถึงข้อได้เปรียบในสาขา แต่อาจไม่เป็นเลิศแม้แต่อย่างเดียว สภาพของมหาวิทยาลัยและภูมิภาค เช่น มหาวิทยาลัยมหิดลจะเน้นในด้านชีววิทยา และวิทยาศาสตร์การแพทย์ แต่ขาดพื้นที่ทางสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีสาขาวิชาครบเกือบทุกอย่างและมีคุณภาพค่อนข้างดีในหลายสาขา แต่ประสบปัญหาความแยกย่อยของสาขาวิชา มหาวิทยาลัยต่างจังหวัดอาจไม่พร้อมในด้านอาจารย์ แต่อาจได้เปรียบในเชิงการสร้างความเป็นเลิศในศาสตร์สัมพันธ์กับท้องถิ่น เช่น มหาวิทยาลัยประสานมิตร (บางแสน) จะมีโอกาสพัฒนาไปทางสมุทรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นจะเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาชนบทเหล่านี้เป็นต้น (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2532)

การจัดการศึกษาระดับปริญญาโท ปริญญาเอกนั้น ไม่มีเกณฑ์มาตรฐาน หรือปรัชญา มาตรฐาน (Standard Philosophy) เหมือนการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาแต่จะต้อง เลือกให้เหมาะสมและมีเหตุผลว่าจะจัดอย่างไร เพื่ออะไร ปรัชญาของการศึกษาระดับนี้จึงอยู่ที่ การเลือก (Alternative Philosophy) เช่น เมื่อประเทศชาติต้องการอะไร ก็ควรจะ จัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาให้สนองความต้องการนั้น

จากแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า

1. การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ถือว่าเป็นการจัดการศึกษาระดับประเทศ หรือการศึกษาขั้นสูงสุด การศึกษาให้ก้าวหน้าลุ่มลึก (Advance Study) การจัดการศึกษา ระดับนี้ไม่มีรูปแบบกฎเกณฑ์มาตรฐานแน่นอน ควรจะจัดเพื่อสนองความต้องการหรือเพื่อช่วย ป้องกันแก้ไขปัญหาบางประการของชาติ

2. การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริม ความเจริญงอกงามทางวิชาการหรือทางปัญญา ในศาสตร์สาขานั้น ๆ ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ไปเพื่อให้เกิดข้อค้นพบ เพิ่มพูนความรู้หรือขยายความรู้ของศาสตร์สาขานั้น ๆ ได้กว้างขวาง ลุ่มลึกยิ่งขึ้น ซึ่งในกรณีนี้การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาจึงไม่จำเป็นต้องสนองความ ต้องการของชาติเสมอไป เพราะจุดมุ่งหมายหลักอยู่ที่การพัฒนาวิชาการด้านนั้น ๆ ให้เจริญ งามยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ สิปปนนท์ เกตุทัต (2530) ได้กล่าวถึงจุดเน้นของหลักสูตรระดับคหบดีบัณฑิต ว่า หลักสูตรต้องทำให้ผู้เรียน ทำได้ ทำเป็น และคิดเป็นพร้อม ๆ กัน คิดเป็นโดยอิสระ ต้อง สามารถถ่ายทอด อธิบายเหตุผลได้อย่างชัดเจน

รังสรรค์ สิงห์เลิศ (2529) ได้ศึกษาโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับรูปแบบ การจัดโครงสร้างของหลักสูตรคหบดีบัณฑิตทางการศึกษา พบว่า

1. โครงสร้างของกลุ่มสาขาวิชาที่ประกอบในหลักสูตรทางการศึกษา

เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตรจึงประกอบด้วยกลุ่มสาขาวิชาดังต่อไปนี้คือ

1.1 กลุ่มสาขาวิชาด้านการศึกษาพื้นฐานซึ่งเป็นกลุ่มสาขาวิชาที่สำคัญที่ผู้เรียน ต้องรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ศาสตร์ทางการศึกษาเป็นวิถีทางในการดำเนินงานต่อไป

1.2 กลุ่มสาขาวิชาด้านสาขาวิชาเอก ซึ่งจะรวมกลุ่มวิชาเฉพาะแต่ละสาขาที่ผู้เรียนเลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ เพื่อเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความรอบรู้ ความเป็นเลิศทางวิชาการ และความเชี่ยวชาญพิเศษเฉพาะด้าน (Specialized)

1.3 กลุ่มสาขาวิชาด้านสถิติและการวิจัย เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถทางการวิจัย ค้นคว้าทดลอง อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาวิชาการหรือพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ เฉพาะสาขา

1.4 กลุ่มสาขาวิชาเลือก เพื่อให้ผู้เรียนมีอิสระในการเลือกศึกษาในสิ่งที่ตนสนใจ อาจจะเป็นวิชาที่นอกเหนือไปจากสาขาของตนก็ได้

แนวคิดทางด้านคุณลักษณะของบุคลากร

การศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นสูงสุด และเป็นการศึกษาที่จะพัฒนาคนในทุก ๆ ด้าน ซึ่งได้มีนักวิชาการได้กล่าวจุดมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษาไว้หลายแนวคิด ดังนี้

บทบาทสถาบันอุดมศึกษา

การศึกษาในชั้นอุดมศึกษา มีความสำคัญมาก เพราะเป็นการศึกษาระดับสูงและเป็นที่มาของคำว่า University หรือ มหาวิทยาลัย ในภาษาไทยการอุดมศึกษาเป็นขั้นตอนการศึกษาที่เชื่อมทฤษฎีไปสู่ปฏิบัติ เป็นจุดเชื่อมปัจจุบันและอนาคต ทั้งสำหรับตัวผู้ศึกษาและสำหรับสังคม (อรุณ ภาณุพงศ์, 2532)

สถาบันอุดมศึกษา เป็นกิจการที่มีความสำคัญต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศ การศึกษาของประชาชน และมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของประเทศ การศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้รับความสนใจเป็นพิเศษ เพราะผลผลิต (Output) ของสถาบันอุดมศึกษา คือ บัณฑิต หรือองค์ความรู้ที่มีส่วนสัมพันธ์กับสังคมอย่างมากจุดมุ่งหมายของการอุดมศึกษา คือ การสร้างสรรค์และจรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ เพื่อสถาบันอุดมศึกษา จะได้ใช้ความสามารถเป็นเลิศทางวิชาการ พัฒนาบุคคล และให้บริการทางวิชาการเพื่อประโยชน์แก่สังคมและมนุษยชาติ (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2519)

จุดมุ่งหมายของมหาวิทยาลัย จะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัยและสภาพของสังคม มีผลต่อการสร้างกำลังคน ซึ่งคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (2518) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการอุดมศึกษาไว้ดังนี้

1. การพัฒนาความงอกงามทางสติปัญญา ความเจริญทางความคิด ความก้าวหน้าทางวิชาการ และความเจริญของมนุษยชาติ
2. สร้างสรรค์กำลังคนในระดับวิชาชีพชั้นสูง เพื่อพัฒนาสังคม
3. เป็นแหล่งวิชาการที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนและชนบท
4. ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
5. พัฒนาให้เป็นผู้สมบูรณ์ด้านคุณธรรม และจริยธรรม ให้สามารถดำเนินชีวิตอันมีคุณค่าแก่บุคคลและสังคม

ส่วนคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2524) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษา ไว้ดังนี้

1. พัฒนามนุษย์ให้มีความเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์
2. พัฒนาศักยภาพของมนุษย์ พัฒนาความสามารถของมนุษย์ เพื่อทดแทนการขาดทรัพยากรธรรมชาติ
3. พัฒนาศักยภาพธรรมชาติ ความสามารถในการตัดแปลงและใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นประโยชน์มากที่สุด มีการทดลองค้นคว้าวิจัย
4. พัฒนาสังคม ส่งเสริมสภาพและความมั่นคงในการดำรงชีวิต เพื่อให้มีความสามารถในการพัฒนาคน

ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน (2521) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษาไทยไว้ ดังนี้

1. ฝึกฝนให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ คือ มีความรู้กว้างและมีคุณธรรมอย่างเพียงพอ
2. ทำให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการ และประยุกต์วิธีการนั้น เพื่อประโยชน์ของตนและสังคมไทย
3. ส่งเสริมพัฒนาสังคมไทย โดยเป็นอุปการะให้เกิดการประเมินผลการพัฒนาไปด้วยตัวสังคมเอง

4. สนับสนุนและส่งเสริมวิชาชีพและอาชีพต่าง ๆ อย่างไม่จำกัดสาขา โดยการให้ภาคทฤษฎีสอดคล้องกับภาคปฏิบัติมากที่สุด

5. จะต้องเปิดโอกาสทางการศึกษาให้แก่มวลชนอย่างมากที่สุด และกว้างขวางที่สุด

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น จุดมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษา สรุปได้ว่าเป็นเรื่อง การสร้างคน สถาบันอุดมศึกษาใช้ความเป็นเลิศทางวิชาการในการพัฒนาคน ทำให้เกิดกำลังคน และการให้บริการทางวิชาการเพื่อประโยชน์ของสังคมและประเทศชาติ

จากจุดมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษาดังกล่าว ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึง บทบาทและหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาไว้ หลายท่าน เช่น

สำลี ทองฉิว (2534) ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาไว้ว่า เน้น หน้าที่ในการสร้างคน คือ

1. สร้างคนที่มีความรู้ดี มีความคิดที่ประกอบไปด้วยคุณธรรม รู้จัก สร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

2. ผลิตคนที่มีอาชีพตามสภาพของสังคม และความสามารถที่มุ่งหมายในตัว ของผู้ที่ประกอบอาชีพนั้น ๆ ซึ่งหมายถึงการให้ความรู้ การฝึกฝนแรงงานตามอาชีพการ ปลูกฝังลักษณะความรับผิดชอบและการเรียนรู้ ค่านิยมตามลักษณะงานนั้น ๆ

พรชูลี อาชวบำรุง (2527) ได้กล่าวถึงบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาไว้ว่า เน้น หน้าที่หลัก 3 ด้านคือ

1. การสอน เพื่อผลิตบัณฑิตตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร หรือการพัฒนา กำลังคน

2. การวิจัย เพื่อเพิ่มความรู้ระดับอุดมศึกษา

3. การบริการชุมชน ได้แก่ การนำความรู้ของบัณฑิตไปช่วยในการพัฒนา สิ่งแวดล้อม พัฒนาสังคมให้ดีขึ้น ผลิตบัณฑิต เพื่อปฏิบัติงานต่าง ๆ อันเป็นที่ต้องการอย่างมี ประสิทธิภาพ

ทองฉัตร หงส์ลดาธรมภ์ (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงบทบาทของสถาบันอุดมศึกษา ไว้ว่าด้านหน้าที่หลักอย่างกว้าง ๆ คือ

1. ผลิตบัณฑิต เพื่อออกไปรับใช้ประชาชน
2. ทำการวิจัย เพื่อจะได้ผลมาช่วยแก้ปัญหาสังคมในปัจจุบัน และเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ของอาจารย์
3. ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม
4. ทำนุบำรุงส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อเป็นมรดกตกทอดแก่ลูกหลานต่อไป

คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (2518) ได้กล่าวถึงบทบาทของสถาบันอุดมศึกษา ไว้ว่าควรจะมีหน้าที่ดังนี้

1. การสอน เพื่อผลผลิตบุคคลที่มีคุณสมบัติออกไปรับใช้สังคม
2. การวิจัยค้นคว้า เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการและการประยุกต์ผลงานที่ได้จากการวิจัย และค้นคว้า เพื่อช่วยแก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ
3. การให้บริการทางวิชาการแก่สังคมในรูปแบบต่าง ๆ
4. การดำเนินกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างรสนิยม และค่านิยมทางสุนทรียภาพ และจริยธรรม ในหมู่นักศึกษาและประชาชน

วิจิตรวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ (2525) ได้สรุปแนวคิดที่เกี่ยวกับหน้าที่ของมหาวิทยาลัย ไว้ 3 ประการคือ

1. มหาวิทยาลัยมีบทบาทในการผลิตบุคคลให้มีความรู้ เป็นบัณฑิตในวิชาการแขนงต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ
2. มหาวิทยาลัยมีบทบาทในการจัดการศึกษาวิชาการชั้นสูง ภายในประเทศ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเพิ่มพูนสติปัญญาและความรู้ในแขนงวิชาต่าง ๆ
3. มหาวิทยาลัยมีบทบาทในฐานะที่เป็นสถาบันตัวแทน ความเจริญในทางศิลปะ วิทยาการ เป็นที่รวมของวิชาการความรู้ และเป็นศูนย์กลางที่สำคัญของวัฒนธรรมประจำชาติ

จากแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า สถาบันอุดมศึกษามีความสำคัญต่อการผลิตกำลังคน สถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งที่มีความสำคัญต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศ การจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา มีผลโดยตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ เพราะเป็นแหล่งผลิตบัณฑิต ไปสู่การปฏิบัติงานในสาขาวิชาชั้นต่าง ๆ อนันต์ ศรีโสภณ (2522) กล่าวว่า สถาบันอุดมศึกษาได้รับการ

วิพากษ์วิจารณ์จากบุคคลต่าง ๆ ในเรื่อง การผลิตบัณฑิตไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน การผลิตบัณฑิตสูญเปล่า ดังนั้นในการผลิตบัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษาจึงควรคำนึงถึงความต้องการของสังคมคือ หน่วยงาน สถาบัน องค์กรต่าง ๆ ที่มีความต้องการบัณฑิตปฏิบัติงานด้านใด มีคุณสมบัติอย่างไร เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคม (Social process) มีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมอย่างยิ่ง

พันธกิจของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คือการเป็นสถาบันวิชาการชั้นสูง มุ่งบุกเบิก ค้นคว้า ถ่ายทอด แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และใช้ประโยชน์จากความรู้นั้นให้ครบวงจร เพื่อให้เกิดการพัฒนาวิชาการและวิชาชีพที่ตอบสนองความต้องการของสังคมประเทศ และมีปณิธาน จุดมุ่งหมายที่เป็นหลัก คือ บุกเบิก แสวงหา ทำนุบำรุง และถ่ายทอดวิชาความรู้กับการ เสริมสร้างคุณธรรมให้บัณฑิตของมหาวิทยาลัยเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยสติปัญญาในสรรพวิทยาการ ที่อำนวยประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ส่วนคุณธรรมที่ผู้เรียนรู้พึงมี คือ ความรู้จักตนเอง ใฝ่รู้อยู่เสมอ คิดริเริ่มสร้างสรรค์ รอบคอบไตร่ตรองเหตุผล รับผิดชอบ เห็นการณ์ไกล มี คีลธรรม และเสียสละเพื่อส่วนรวม

บทบาทของมหาวิทยาลัย การเตรียมการสำหรับอนาคต เป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาให้ รอบคอบ เป็นสิ่งที่ยากลำบากมาก โดยเฉพาะการเตรียมคนที่มีความชำนาญเฉพาะเรื่อง (สิ่งแวดล้อมและปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525) การผลิตบัณฑิต ระดับอุดมศึกษา มีแนวทางผลิตบัณฑิตซึ่งกำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ และมาตรการระดับอุดมศึกษา มีแนวทางผลิตบัณฑิตซึ่งกำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539 ให้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐประเภทจำกัดผู้เรียน "เน้นบทบาทการสร้าง มาตรฐานการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และการวิจัย" และหลักสูตรดุษฎีบัณฑิต เป็นหลักสูตรที่ เน้นการวิจัย (ระเบียบจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่าด้วยการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา บัณฑิต วิทยาลัย พ.ศ. 2534) ดังนั้นโครงการเปิดสอนหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จึงมุ่งสู่ทิศทาง "สร้างผู้ชำนาญการและผู้มีความรู้ความสามารถการวิจัยทางการศึกษาปฐมวัย" ตามเกณฑ์ มาตรฐานหลักสูตร ระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2533 "โครงสร้างหลักสูตร เน้นการวิจัยเพื่อพัฒนา นักวิชาการและนักวิชาชีพชั้นสูง"

คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ คือ มีความใฝ่รู้ ใฝ่คิด และมีทักษะเชิงวิชาการ ตลอดจนมีคุณธรรมหลาย ๆ ด้าน ลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ ได้แก่ (1) มีความรู้รอบใน

สรรพวิทยาการและรอบรู้ในศาสตร์ที่ศึกษาอย่างลึกซึ้ง (2) มีความเป็นผู้นำ (3) ใฝ่รู้และสามารถแสวงหาความรู้ (4) มีทัศนคติต่อวิชาชีพครู (5) มีความสามารถในการประยุกต์ความรู้สู่การปฏิบัติ (6) สามารถคิดอย่างมีเหตุผลและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (7) สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (8) มีน้ำใจเสียสละ เพื่อส่วนรวม (9) มีความรับผิดชอบ (10) เป็นผู้มีศีลธรรม (11) มีสุขภาพดีทั้งกายและจิต (12) ใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535)

ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539) ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาหลักสูตรโดยได้ระบุวัตถุประสงค์ และกำหนดนโยบาย ไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาควรเป็นไปให้มีลักษณะ เป็นสหวิทยาการที่เป็นประสบการณ์เรียนรู้ร่วมกันสำหรับนักศึกษาทุกคน เพื่อสร้างและพัฒนาคุณภาพชีวิต และการเป็นพลเมืองดี รวมทั้งมีบุคลิกภาพพื้นฐานที่สอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมประเทศ ในหลักสูตรควรเน้นทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ มีการฝึกงาน และศึกษาดูงาน เพื่อพัฒนาความสามารถทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติของผู้เรียน ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน (นโยบายและมาตรการในการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539) ซึ่งแผนงานจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2535) มีแนวทางเพื่อมุ่งปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนอย่างจริงจังและเป็นระบบ โดยมุ่งให้บัณฑิตมีความรู้และทักษะในวิชาชีพอย่างดี อันจะสร้างให้บัณฑิตเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สมบูรณ์ สอดคล้องกับความต้องการของสังคมยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า สถาบันอุดมศึกษาจะต้องผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถทางวิชาการและสถาบันอุดมศึกษาต้องเตรียมสร้างคนที่มีความชำนาญเฉพาะสาขาให้เป็นบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถ สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงานต่าง ๆ ดังนั้นหลักสูตรจึงต้องสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะตามความต้องการของหน่วยงานด้วย

คุณลักษณะทั่วไปของบุคลากรระดับคหบดีบัณฑิต

สำหรับคุณลักษณะของบุคลากรระดับคหบดีบัณฑิตนั้นถ้าเราจะมองในภาพรวมโดยสรุปแล้วก็จะมีทั้งความแตกต่างกัน แต่ความแตกต่างจะมองในมุมที่ต่างกันไปว่าจะเน้นประเด็นไหนเป็นจุดสำคัญซึ่งไพฑูรย์ สินลาร์ตันได้แยกออกเป็น 3 ประเด็นที่สำคัญคือ

1. ว่าด้วยการเปิดหลักสูตรทุกหลักสูตรขึ้นมาด้วยเหตุผลอะไร โดยการศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์เพื่อให้ทราบถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้นๆ จะพบว่าความแตกต่างระหว่างปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก มีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน คือ

ปริญญาตรีมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ เน้นที่ตัวคน เพราะการศึกษาระดับนี้เป็นช่วงวัยที่กำลังปรับเปลี่ยนทัศนคติ แนวคิดและความเชื่อ เพื่อให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์แบบที่สุด เพราะฉะนั้นไม่ว่าระบบอะไรก็ตามจะต้องมองจุดเน้นของการสร้างคน

ปริญญาโทเป็นการพัฒนางาน หมายความว่าคนจบปริญญาตรีไปแล้วจะไปทำงานในระดับหนึ่ง คนเหล่านั้นจะต้องกลับมาปรับปรุงพัฒนาตนเองเพื่อกลับไปพัฒนางานให้เต็มที่ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย (2532) ซึ่งพบว่าบุคคลที่เข้ามาศึกษาต่อในระดับปริญญาโทมีจุดมุ่งหมายหลักคือ ต้องการได้ความรู้ไปพัฒนางาน

ปริญญาเอก เป็นการพัฒนาวิชาการหรือความรู้ คือ รูปแบบและกระบวนการจะเน้นไปในแง่ของการเรียนในเชิงทฤษฎี ความรู้และการที่จะพัฒนาความรู้ขึ้นมาใหม่

2. ว่าด้วยกระบวนการผลิตบัณฑิต ซึ่งจะแตกต่างกัน ดังนี้ คือ

ปริญญาตรีเน้นกระบวนการในการหาความรู้ไม่มากนัก แต่จะเป็นที่จบไปแล้วรู้จักที่จะใช้ความรู้นั้น เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต

ปริญญาโท เป็นการผสมผสานระหว่างการแสวงหาความรู้และการพัฒนาความรู้ขึ้นมาได้ในระดับหนึ่ง และเมื่อพบกับปัญหาในการทำงานสามารถแสวงหากระบวนการที่จะหาความรู้มาแก้ปัญหาได้ แต่ยังไม่ถึงกับเป็นกระบวนการในการสร้างความรู้ใหม่

ปริญญาเอก ในระดับนี้จะมีความสามารถในการพัฒนา วิธีการและกระบวนการที่มีความสมบูรณ์ถูกต้องประณีตละเอียดอ่อนและชัดเจน ในกระบวนการแสวงหาความรู้นั้นจะต้องให้ความสำคัญในด้านกระบวนการวิจัย ซึ่งการวิจัยจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละสาขา เพื่อเป็นพื้นฐานเนื้อหาสาระในการสร้างความรู้ใหม่

3. ผลผลิต ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก จะมีความแตกต่างกัน คือ

ผลผลิตในระดับปริญญาตรี จะมองในแง่ของความรู้กว้างๆ ให้มีความครอบคลุมให้สมบูรณ์

ผลผลิตในระดับปริญญาโท ผู้สำเร็จการศึกษาระดับนี้จะต้องสามารถสร้างความรู้ และนำไปแก้ปัญหาการทำงานในสภาพปกติได้

ผลผลิตในระดับปริญญาเอก ควรมีผลงานทางวิชาการที่ใหม่ท้าทาย มีผลต่อการ เปลี่ยนแปลงในวงการวิชาการและต้องมีผลออกมาเป็นจุดเด่น (ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน, 2532)

จากทัศนะของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีประสบการณ์ทางอุดมศึกษาในระดับคุณวุฒิปริญญาโท เกี่ยวกับคุณภาพและประสิทธิภาพของคุณวุฒิปริญญาโท สามารถสรุปแนวทางได้ดังนี้

ชมพันธ์ กุญชร ณ ออยุธยา (2531) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของคุณวุฒิปริญญาโททางการศึกษา โดยทั่วไปไว้ดังนี้ คือ

คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ คือ มีความรู้ทางทฤษฎี อย่างลึกซึ้ง เพื่อสามารถชี้แนะในทางจัดการศึกษาในระดับชาติได้ โดยต้องเป็นผู้ที่ทรงภูมิปัญญา มีความคิดอิสระ กล้าวิพากษ์วิจารณ์และสามารถวางแผนในฐานะผู้นำทางการศึกษาได้

มีความรู้อย่างกว้างขวางในสาขาวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ วิทยาศาสตร์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ปรัชญา จิตวิทยา สังคมวิทยา ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รวมทั้งวิชาชีพเฉพาะสาขาต่างๆ อาทิเช่น แพทยศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้รู้แคๆ และสามารถนำความรู้ต่างๆ เหล่านี้มาบูรณาการ ประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการศึกษา

สามารถทำการวิจัยได้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ทั้งในระดับนโยบาย การวางแผนงานของชาติ การพัฒนาหลักสูตร การวิจัย ควรเน้นการวิจัยในเรื่องที่ประเทศชาติ ต้องการ งานวิจัยชิ้นใหญ่ และจะทำให้มีคุณค่ามากขึ้น

มีความรู้ในการศึกษาทุกระดับ ทั้งในระบบ และนอกระบบ เพื่อให้สามารถพัฒนาการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง รู้การศึกษาเปรียบเทียบ ต้องรอบรู้การศึกษาของประเทศต่างๆ ด้วย และนำมาเปรียบเทียบได้ แสวงหาบุกเบิกความรู้ใหม่ด้านการศึกษา ควรเน้นการบุกเบิกเสาะแสวงหาความรู้ใหม่ มีความรู้ภาษาต่างประเทศอย่างดี อย่างน้อย 1 ภาษา ทั้งด้านการอ่าน การเขียน การฟังและการพูด ในภาษาไทยต้องสามารถเขียนบทความทางวิชาการ โครงการ ได้ดีสามารถนำเสนอผลงานทางวิชาการในการประชุมระดับชาติ

เป็นผู้จัดการที่ปรับตัวเก่ง และประสานงานกับองค์กรต่างๆ เนื่องจากโลก สังคม และการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงไป จึงต้องเป็นผู้ที่ไวต่อการปรับเปลี่ยนจึงสามารถเป็นผู้นำที่ดีในวงการการศึกษาได้

ความสามารถในด้านทักษะ เป็นความสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้สู่การปฏิบัติ ได้ เป็นผู้ช่วยให้ข้อมูลช่วยการวางแผนการศึกษาชาติ วางนโยบายความรู้ไปช่วยพัฒนา หลักสูตร บริหารงานวิชาการ งานนิสิตนักศึกษา เป็นต้น

เป็นผู้สามารถจัดประชุม จัดสัมมนาทางวิชาการ เป็นวิทยากรบรรยาย วิเคราะห์ สังคม วิจัย และแสดงความคิดเห็นได้อย่างผู้ทรงภูมิปัญญา

สามารถวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขปัญหาของการศึกษาได้ ปัจจุบันอาจเน้นความสามารถ ด้านการวิเคราะห์มาก ควรได้เน้นการสังเคราะห์ปัญหาย่อยต่าง ๆ และทำแผนรวมใหญ่ด้วย

คุณลักษณะด้านคุณธรรม ผู้นำทางการศึกษา ต้องทรงคุณธรรมและทรงภูมิปัญญา มีจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ

เป็นผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางวิชาการ ได้แก่ การมีความขยันหมั่นเพียร มีมานะอดทน ติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการและเหตุการณ์ต่าง ๆ มีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่นทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นทีมได้

มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ วิเคราะห์วิจารณ์การศึกษาได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม

ไกรยทธ อิศรยาศินันท์ (2532) ได้กล่าวถึง บุคคลที่จบการศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิตได้นั้น ต้องผ่านกระบวนการพัฒนาอย่างมีมาตรฐานในด้านความรู้ที่ดีที่สุดในจิตสำนึกในเรื่องวิชาการ ความคิดสร้างสรรค์สูงและมีความกล้าหาญที่จะไปพัฒนางานอย่างแท้จริง

มณฑป ไชยชิต (2532) ได้กล่าวถึง จุดที่การศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีความแตกต่างเด่นออกไปจากระดับมหาบัณฑิต คือความลุ่มลึกของความรู้ที่มากกว่า

ประกอบ คุปรัตน์ (2532) กล่าวถึง การศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิตนั้น เป็นกระบวนการหาความรู้อยู่เสมอ เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ใหม่ ทันสมัย ทำทนาย และต้องเป็นกระบวนการที่สามารถทำให้บุคคลมีคุณธรรม และจริยธรรมเพื่อรับใช้สังคม

ประเสริฐ จริญกุล (2532) ได้กล่าวถึง การมองคุณภาพ และประสิทธิภาพของผู้สำเร็จการศึกษาอย่างง่าย ๆ ใน 3 ด้าน ซึ่งเป็นด้านที่ควรได้รับความเอาใจใส่ ได้แก่

วิธีคิด เป็นอย่างไร ระดับใด ยืนอยู่บนพื้นฐานอะไร

วิธีทำงาน ร่วมกับคนอื่นได้ มีคุณธรรมหรือไม่ เป็นการพิสูจน์คน และคุณภาพ
ประสิทธิภาพของผลงาน

วิธีการหาความรู้และการสร้างความรู้

มานี ไชยธีรานวัณศิริ (2532) ได้กล่าวถึง การมองผู้สำเร็จการศึกษาระดับ
ดุษฎีบัณฑิต จะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพทางการศึกษา และนำความรู้ไปใช้
ให้เกิดประโยชน์

รังสรรค์ สิงห์เลิศ (2529) ได้ศึกษาถึงคุณสมบัติของผู้จบการศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต
ดังต่อไปนี้ คือ

1. ด้านความรู้ความสามารถ

1.1 มีความรู้ความสามารถในการศึกษาค้นคว้า วิจัย ทดลอง เพื่อบุกเบิก
แสวงหาแนวคิด ทฤษฎี รูปแบบ เทคนิควิธี และข้อค้นพบใหม่ ๆ ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อ
การพัฒนาองค์ความรู้หรือพัฒนาวิชาการของศาสตร์ด้านประชากรศึกษา ตลอดจนสามารถนำ
ผลการวิจัยและข้อค้นพบเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ ต่อการดำเนินงานประชากรศึกษา

1.2 มีความสามารถและความเชี่ยวชาญในการสร้างหลักสูตร พัฒนาปรับปรุง
หลักสูตร และประเมินผลหลักสูตร ประชากรศึกษาในระดับต่าง ๆ และท้องถิ่นต่าง ๆ ให้มี
ความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.3 มีความรู้ความสามารถอย่างลึกซึ้ง ในการวิเคราะห์และประเมินผลระบบ
โครงการ แผน และนโยบายต่าง ๆ ตลอดจนสามารถบริหารงานวางแผน นโยบายเกี่ยวกับ
โครงการประชากรศึกษาให้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 มีความสามารถในการเป็นผู้ประสานงาน ปฏิบัติงานหรือรับผิดชอบ
โครงการสำคัญ ๆ ทางประชากรศึกษาให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายได้

1.5 มีความรอบรู้ และความชำนาญในกระบวนการสอน การเผยแพร่
การฝึกอบรม การนิเทศก์งานด้านประชากรศึกษา และสามารถเป็นตัวอย่างเป็นที่ปรึกษาให้
แก่บุคคลหน่วยงานและสถาบันต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

2. ด้านคุณธรรมจริยธรรม

มีความศรัทธา มุ่งมั่น และอุทิศตนเพื่อให้งานประชากรศึกษาประสบความสำเร็จ เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น และมีความสำนึกตั้งใจจริงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติให้เป็น คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

นอกจากนี้ สมหวัง นิธิยานวพันธ์ (2527) กล่าวถึงคุณลักษณะของคณาจารย์ที่ดีใน อุดมคติไว้ ดังนี้

1. คุณลักษณะทางด้านวิชาการ จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ดี ในสาขาวิชาที่ตนเรียน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทางวิชาการ สามารถเป็นผู้นำทางวิชาการ และสามารถทำงาน วิจัยได้ดี

2. คุณลักษณะทางด้านบุคลิกภาพ จะต้องเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความ รับผิดชอบสูง มีมนุษยสัมพันธ์ และเป็นคนใฝ่รู้อยู่เสมอ

จากแนวคิดจากผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการเป็นการสรุปได้ว่า ความคาดหวัง สำหรับผู้จบการศึกษาระดับคณาจารย์ทุกสาขาวิชาต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเป็นเลิศ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีบุคลิกภาพที่ดี เพื่อจะเป็นผู้นำทางด้านวิชาการและพัฒนางานใน ทุกสาขาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทและคุณลักษณะของนักการศึกษาปฐมวัยระดับคณาจารย์

บทบาทของนักการศึกษาปฐมวัยระดับคณาจารย์

จากการที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัยได้กล่าวถึงบทบาทของนักการ ศึกษาปฐมวัยระดับสูงหรือระดับนักวิชาการของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

1. งานด้านการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย เพื่อพัฒนางานทางการศึกษา ปฐมวัยให้กับหน่วยงาน

2. การบริหารและวางแผนทางด้านการศึกษาปฐมวัยในหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้ การศึกษาปฐมวัยดำเนินไปอย่างมีระบบ ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

3. การพัฒนาหลักสูตรทางการศึกษาปฐมวัยของหน่วยงานที่มีการจัดการศึกษาระดับ 0-6 ปี เพื่อให้หลักสูตรการเรียนการสอนมีความทันสมัยทัดเทียมกับนานาประเทศ

4. การประสานงานและรับผิดชอบโครงการตลอดจนการประเมินโครงการของหน่วยงานเพื่อให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและเหมาะสมกับแต่ละหน่วยงาน

5. การจัดฝึกอบรมบุคลากรทุกระดับในหน่วยงานให้มีความรู้ความสามารถตลอดจนเทคนิควิธีใหม่ ๆ เพื่อนำไปพัฒนาางของหน่วยงาน

6. นิเทศก์งานในหน่วยงานโดยเป็นผู้ชี้แนะ ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2536)

คุณลักษณะของนักการศึกษาปฐมวัยระดับคุณวุฒิ

จากการศึกษาซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดและการให้บริการทางการศึกษาปฐมวัย ทำให้ทราบถึงคุณลักษณะของผู้ที่เป็นนักวิชาการระดับสูงตามความคาดหวังของหน่วยงานต่าง ๆ (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรมการฝึกหัดครู, 2533)

ด้านความรู้ความสามารถ

1. เป็นนักการศึกษาปฐมวัยระดับสูงที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการทางการศึกษาปฐมวัยและสามารถประยุกต์ทฤษฎีสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เป็นนักการศึกษาปฐมวัยที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้นทางการศึกษาปฐมวัย

3. เป็นนักวิชาการผู้ถ่ายทอดความรู้และเผยแพร่วิทยาการทางการศึกษาปฐมวัย

4. เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตรและโปรแกรมทางการศึกษาปฐมวัย

5. เป็นนักวิชาการที่มีความรู้ความสามารถที่มีความรู้ทางการวิเคราะห์และสังเคราะห์งานด้านการศึกษาปฐมวัย

ด้านคุณธรรมจริยธรรม

1. เป็นนักการศึกษาปฐมวัยที่มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ

2. เป็นนักการศึกษาปฐมวัยที่มีจรรยาบรรณและอุดมการณ์

3. เป็นนักการศึกษาปฐมวัยที่มีวินัยในตนเอง

4. เป็นนักการศึกษาปฐมวัยที่มีความซื่อสัตย์รับผิดชอบ

ด้านบุคลิกภาพ

1. เป็นนักการศึกษาปฐมวัยที่มีความเชื่อมั่นและเป็นผู้นำทางวิชาการ
2. เป็นนักการศึกษาปฐมวัยที่มีความละเอียดอ่อน ลุ่มลึก เยือกเย็น
3. เป็นนักการศึกษาปฐมวัยที่มีความกระตือรือร้น ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ

การผลิตบุคลากรระดับคุณวุฒิพิเศษของไทย

ในการผลิตบุคลากรระดับอุดมศึกษา ทางทบวงมหาวิทยาลัยซึ่งมีหน้าที่ในการกำกับดูแลการศึกษาในระดับนี้ ได้มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานไว้ดังนี้ คือ

เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรคุณวุฒิพิเศษ

1. การพัฒนาหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษา จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษา ซึ่งจะต้องถือเกณฑ์ปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรของทบวงมหาวิทยาลัย พระราชบัญญัติระเบียบการปฏิบัติราชการของทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2520 ระบุอำนาจไว้ดังนี้ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2528)

"มาตรา 4 ให้รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยมีอำนาจหน้าที่ต่อไปนี้

- (1) .....
- (2) กำหนดมาตรฐานและให้ความเห็นชอบหลักสูตรของมหาวิทยาลัย และสถาบันในสังกัดและสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและวิทยาลัยเอกชน
- (3) .....
- (4) ....."

2. เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2533

ประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2533 ประกาศ ณ วันที่ 1 มิถุนายน 2533 สำหรับงานวิจัยนี้จะนำเสนอข้อมูลเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับระดับปริญญาเอก ดังนี้

เกณฑ์มาตรฐานนี้เรียกว่า "เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ.

ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1. มุ่งให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติ และสอดคล้องกับปรัชญาของสถาบันอุดมศึกษาและมาตรฐานทางวิชาการและวิชาชีพ
2. เน้นการพัฒนานักวิชาการและนักวิชาชีพ ที่มีความรู้ความสามารถระดับสูง ในสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อให้สามารถบุกเบิกแสวงหาความรู้ใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. มีความสามารถในการเสริมสร้างจรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ ได้อย่างต่อเนื่อง
4. ปริญญาเอกมุ่งเน้นการวิจัยเพื่อพัฒนานักวิชาการและนักวิชาชีพชั้นสูง ระบบการศึกษา ใช้ระบบการศึกษาแบบทวิภาค โดยหนึ่งปีการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ภาคการศึกษา

การคิดหน่วยกิต

รายวิชาภาคทฤษฎี ที่ใช้เวลาบรรยายหรืออภิปรายปัญหา 1 ชั่วโมงต่อ สัปดาห์ หรือไม่น้อยกว่า 15 ชั่วโมงตลอดหนึ่งภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต

รายวิชาภาคปฏิบัติ ที่ใช้เวลาฝึกหรือทดลอง 2 ถึง 3 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์ หรือตั้งแต่ 30 ถึง 45 ชั่วโมง ตลอดหนึ่งภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต

การฝึกงานหรือฝึกภาคสนาม ที่ใช้เวลาฝึก 3 ถึง 6 ชั่วโมงต่อ สัปดาห์ หรือตั้งแต่ 45 ถึง 90 ชั่วโมง ตลอดหนึ่งภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต

การค้นคว้าอิสระ งานภาคินพนธ์หรือวิทยานิพนธ์ ที่ใช้เวลาการ ศึกษาค้นคว้า 3-4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ หรือตั้งแต่ 45 ถึง 60 ชั่วโมง ตลอดหนึ่งภาคการ ศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต

โครงสร้างหลักสูตร ปริญญาเอก แบ่งการศึกษาเป็น 2 แบบ โดยเน้น การวิจัยเพื่อพัฒนานักวิชาการและนักวิชาชีพชั้นสูง

แบบที่ 1 เป็นแผนการศึกษาแบบเน้นการวิจัย โดยมีการทำวิทยานิพนธ์ ที่ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ สถาบันอุดมศึกษาอาจกำหนดให้เรียนรายวิชาเพิ่มเติมหรือทำกิจกรรม

ทางวิชาการอื่นเพิ่มขึ้นก็ได้ โดยไม่นับหน่วยกิต แต่จะต้องมีผลสัมฤทธิ์ตามที่สถาบันอุดมศึกษา กำหนด ดังนี้

(1) ผู้เข้าศึกษาสำเร็จปริญญาตรี จะต้องทำวิทยานิพนธ์ไม่น้อยกว่า 72 หน่วยกิต

(2) ผู้เข้าศึกษาที่สำเร็จปริญญาโท จะต้องทำวิทยานิพนธ์ไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต

ทั้งนี้ วิทยานิพนธ์ตามแบบ (1) และ (2) จะต้องมีความรู้และมาตรฐานเดียวกัน

แบบที่ 2 เป็นแผนการเรียนที่เน้นการวิจัย โดยมีการทำวิทยานิพนธ์ที่มีความรู้สูง และก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพ และศึกษางานรายวิชาเพิ่มเติม ดังนี้

(1) ผู้เข้าศึกษาที่สำเร็จปริญญาตรี จะต้องทำวิทยานิพนธ์ไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต และศึกษางานรายวิชาอีกไม่น้อยกว่า 24 หน่วยกิต

(2) ผู้เข้าศึกษาที่สำเร็จปริญญาโท จะต้องทำวิทยานิพนธ์ไม่น้อยกว่า 36 หน่วยกิต และศึกษางานรายวิชาอีกไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต

ทั้งนี้ วิทยานิพนธ์ตามแบบ (1) และ (2) จะต้องมีความรู้และมาตรฐานเดียวกัน

คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา

คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษาปริญญาเอก รับผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาที่ทบวงมหาวิทยาลัยรับรอง และคณะกรรมการประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษาพิจารณาแล้วเห็นสมควรรับเข้าศึกษา ดังนี้

1. รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือเทียบเท่าที่มีผลการเรียนดีเด่นในสาขาวิชาเดียวกันกับหลักสูตรที่จะศึกษาต่อ และมีพื้นฐานความรู้ ความสามารถ และศักยภาพเพียงพอที่จะทำวิทยานิพนธ์ได้หรือ

2. รับผู้สำเร็จปริญญาโทที่มีผลการเรียนดี

การลงทะเบียนเรียน

ให้ลงทะเบียนเรียนได้ไม่เกิน 15 หน่วยกิต ในแต่ละภาคการศึกษาปกติ

และให้ใช้เวลาศึกษาอย่างมากสำหรับหลักสูตรระดับปริญญาเอก ผู้สำเร็จปริญญาตรีแล้วเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก ให้ใช้เวลาศึกษาอย่างมากไม่เกิน 8 ปีการศึกษา ส่วนผู้สำเร็จปริญญาโทแล้ว เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก ให้ใช้เวลาศึกษาอย่างมากไม่เกิน 5 ปีการศึกษา

การดำเนินการจนกว่าจะได้รับปริญญาเอก

นักศึกษาต้องสอบหรือปฏิบัติตามข้อกำหนดดังนี้

1. ศึกษางานรายวิชาในสาขาวิชาเอก และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องตามหลักสูตรสถาบันอุดมศึกษากำหนด

2. สอบผ่านภาษาต่างประเทศอย่างน้อย 1 ภาษา ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่สถาบันอุดมศึกษากำหนด

3. สอบผ่านการสอบวัดคุณสมบัติ (Qualifying Examination) เพื่อเป็นผู้มีสิทธิ เสนอวิทยานิพนธ์ เพื่อขอรับปริญญาเอก

4. เสนอวิทยานิพนธ์และสอบปากเปล่าขั้นสุดท้าย
เกณฑ์การวัดผลและสำเร็จการศึกษา

ต้องเรียนครบตามที่กำหนดในแผนการศึกษาของแต่ละหลักสูตร โดยต้องได้แต้มคะแนนเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า 3.00 จากระบบ 4 แต้มระดับคะแนน จึงจะถือว่าเรียนจบหลักสูตร

ชื่อปริญญา

ให้ใช้ชื่อปริญญาตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยปริญญาของสถาบันอุดมศึกษานั้น ๆ ในกรณีที่ยังไม่มีการกำหนดชื่อปริญญาในพระราชกฤษฎีกาฯ ให้ใช้ชื่อปริญญาตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. ชื่อปริญญาเชิงวิชาการ สำหรับสาขาวิชาที่ส่วนใหญ่ศึกษาในลักษณะของศาสตร์บริสุทธิ์ โดยมุ่งศึกษาสาระและวิธีการของศาสตร์สาขานั้น ๆ เป็นหลัก ให้ใช้ชื่อปริญญาว่า ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต หรือวิทยาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สำหรับการศึกษาระดับปริญญาเอก

2. ชื่อปริญญาเชิงวิชาชีพ สำหรับสาขาวิชาที่มุ่งศึกษา ในเชิงประยุกต์เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตามลักษณะของวิชาชีพนั้นๆ โดยเฉพาะให้ใช้ชื่อปริญญาตามสาขาวิชาชีพนั้น ๆ

เกณฑ์มาตรฐานนี้ให้ใช้กับหลักสูตรที่จะเปิดใหม่ รวมทั้งหลักสูตรเก่าที่จะปรับปรุงใหม่ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 เป็นต้นไป

3. แนวทางและวิธีการพิจารณาหลักสูตรระดับคุณวุฒินิติ พ.ศ. 2533

ประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่อง แนวทางและวิธีการพิจารณาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2533 ประกาศ ณ วันที่ 13 มิถุนายน 2533 ได้กำหนดแนวทางและวิธีการพิจารณาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา งานวิจัยนี้จะนำเสนอเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับระดับปริญญาเอก ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการพิจารณาหลักสูตร เพื่อ

1. ประเมินหลักสูตรว่าเป็นไปตามแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา
2. มีมาตรฐานตามเกณฑ์ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนด
3. สถาบันอุดมศึกษาที่จะเปิดสอนมีความพร้อม และมีศักยภาพที่จะเปิด

สอนตามหลักสูตรได้ตามปรัชญาหรือวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเพียงใดหรือไม่

ทั้งนี้เพื่อมุ่งที่จะให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถในสาขาวิชานั้นอย่างแท้จริง

หน้าที่ของคณะกรรมการพิจารณาหลักสูตร กรณีที่ทบวงมหาวิทยาลัยเห็นสมควรแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาหลักสูตร ทบวงมหาวิทยาลัยจะแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นอนุกรรมการทำหน้าที่พิจารณาและเสนอความเห็นในเรื่องดังนี้

1. มาตรฐานทางวิชาการของหลักสูตร ให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรในระดับนั้น ๆ ของทบวงมหาวิทยาลัย
2. ความเหมาะสม ความพร้อม และศักยภาพในด้านต่าง ๆ ของสถาบันอุดมศึกษาที่จะเปิดสอนหลักสูตร
3. สภาพความต้องการกำลังคนในปัจจุบันและอนาคต

แนวทางในการพิจารณาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา จะต้องคำนึงถึงเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ความสอดคล้องและความเหมาะสมกับความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคมและสภาพการณ์ของประเทศ และเป็นไปตามวัตถุประสงค์และนโยบายของแผนพัฒนาอุดมศึกษา

2. วัตถุประสงค์ของการเปิดสอนควรเน้นวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้
  - (1) เพื่อสนองความต้องการกำลังคนระดับสูงในสาขาวิชานั้น ๆ
  - (2) เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าในสาขาวิชาต่าง ๆ โดยอาศัยผลการวิจัย ค้นคว้า เป็นปัจจัยสำคัญเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการสอน
  - (3) เพื่อส่งเสริมให้ผู้ศึกษาเป็นผู้มีความสามารถทางวิชาการระดับสูง และเป็นผู้มีจริยธรรม
3. ต้องได้รับอนุมัติ จากสภามหาวิทยาลัย หรือสภาสถาบันเจ้าของหลักสูตรก่อนที่จะเสนอหลักสูตรให้ทบวงมหาวิทยาลัยพิจารณา
4. หลักสูตรควรได้รับการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาและ หากเป็นหลักสูตรนอกแผนฯ ควรเสนอหลักสูตรให้พิจารณาปรับเข้าแผนเสียก่อน
5. สาขาวิชาที่เปิดสอนไม่ควรซ้ำซ้อนกับหลักสูตร ในสถาบันเดียวกัน ส่วนการเปิดหลักสูตรซ้ำซ้อนกันระหว่างสถาบันนั้น ควรพิจารณาความต้องการบัณฑิตในสาขาวิชานั้น ของประเทศหรือแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาประกอบด้วย

เงื่อนไขในการพิจารณาหลักสูตร

1. ต้องมีโครงสร้างของหลักสูตร สอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนด
2. จำนวนผู้เข้าศึกษาหลักสูตรปริญญาเอก ให้เป็นไปตามความพร้อมของสถาบันอุดมศึกษานั้น
3. ต้องมีคณาจารย์ประจำทำหน้าที่อาจารย์บัณฑิตศึกษาในสาขาวิชาที่เปิดสอน ซึ่งมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กำหนด เป็นจำนวนอย่างน้อย 5 คน และต้องมีอาจารย์คุณวุฒิปริญญาเอกหรือเทียบเท่าอย่างน้อย 3 คน
4. อาจารย์ผู้หนึ่งควรควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตปริญญาเอก ไม่มากกว่า 5 คน
5. คุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอน ผู้สอบวิทยานิพนธ์และผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปริญญาเอก จะต้องมีคุณสมบัติดังนี้
  - (ก) อาจารย์ผู้สอนและผู้สอบวิทยานิพนธ์ ต้องเป็นผู้ได้รับปริญญาเอก หรือเทียบเท่าในสาขาวิชานั้น ๆ หรือสาขาวิชาที่มีความสัมพันธ์ และมีผลงานวิจัย

เพิ่มเติมนอกเหนือจากงานวิจัยที่เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาเพื่อรับปริญญา หากมีคุณวุฒิต่ำกว่าปริญญาเอกต้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่า รองศาสตราจารย์ หรือเป็นผู้ชำนาญพิเศษในสาขาวิชานั้น

(ข) อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ต้องเป็นผู้ได้รับปริญญาเอกหรือเทียบเท่าในสาขาวิชานั้น หรือสาขาวิชาสัมพันธ์กัน และมีผลงานวิจัยเพิ่มเติมนอกเหนือจากงานวิจัยที่เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาเพื่อรับปริญญา หากมีคุณวุฒิต่ำกว่าปริญญาเอกต้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ หรือเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้น

วิธีการดำเนินการ

1. เอกสารโครงการหลักสูตรที่สถาบันอุดมศึกษาเสนอให้ทบวงมหาวิทยาลัยพิจารณาให้ความเห็นชอบ ต้องมีหัวข้อและรายละเอียดการเสนอโครงการตามที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนด
2. ให้สถาบันอุดมศึกษา เสนอหลักสูตรซึ่งสภามหาวิทยาลัยหรือสภาสถาบันอนุมัติแล้ว ไปให้ทบวงมหาวิทยาลัยพิจารณาก่อนวันเปิดรับสมัครนักศึกษาไม่น้อยกว่า 6 เดือน เมื่อรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยให้ความเห็นชอบหลักสูตรแล้ว สถาบันอุดมศึกษาจึงจะรับนักศึกษาและเปิดสอนได้
3. หลักสูตรที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัยจะได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นทำหน้าที่พิจารณาหลักสูตร
4. หลักสูตรที่ไม่ได้บรรจุไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัยจะพิจารณาในเรื่องนโยบาย เหตุผล ความจำเป็น และความเหมาะสมในการเปิดสอนหลักสูตร เมื่อเห็นสมควรที่จะเปิดสอนได้และปรับเข้าแผนแล้ว จึงจะแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาหลักสูตร
5. การดำเนินงานของคณะกรรมการฯ โดยปกติคณะกรรมการฯ จะใช้เวลาพิจารณาหลักสูตรให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา ๖ เดือน นับตั้งแต่ทบวงมหาวิทยาลัยได้รับเรื่อง
6. เมื่อคณะกรรมการฯ พิจารณาหลักสูตรเสร็จสิ้นแล้ว ให้นำเสนอคณะกรรมการทบวงมหาวิทยาลัยพิจารณาต่อไป

7. สถาบันอุดมศึกษาควรแต่งตั้งผู้แทนที่รับผิดชอบเกี่ยวกับหลักสูตรที่สามารถชี้แจงวินิจฉัย และตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่เสนอมาต่อคณะกรรมการฯ ได้ทั้งนี้ เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเหมาะสม

8. เมื่อทบวงมหาวิทยาลัยพิจารณาแล้วเสร็จและคณะรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย ให้ความเห็นชอบหลักสูตรแล้ว ทบวงมหาวิทยาลัยจะแจ้งให้สำนักงาน ก.พ. พิจารณารับรองคุณวุฒิ ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรนั้นๆ พร้อมกับแจ้งให้สถาบันอุดมศึกษาทราบขั้นหนึ่งก่อน และเมื่อสำนักงาน ก.พ. พิจารณารับรองคุณวุฒิเสร็จแล้ว ทบวงมหาวิทยาลัยจะแจ้งให้สถาบันอุดมศึกษาทราบอีกครั้งหนึ่ง พร้อมกับเวียนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ

คุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิที่จะเป็นอนุกรรมการพิจารณาหลักสูตรระดับคุณวุฒิปริญญาเอก

ควรเป็นผู้ได้รับปริญญาเอก หรือเทียบเท่าในสาขาวิชานั้นหรือสาขาวิชาที่สัมพันธ์กัน และมีผลงานวิจัยเพิ่มเติมนอกเหนือจากงานวิจัยที่เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาเพื่อรับปริญญา หากมีคุณวุฒิต่ำกว่าปริญญาเอก ต้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ หรือเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้น

ให้ใช้แนวทางและวิธีการพิจารณาหลักสูตรนี้ สำหรับหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาทุกสาขาวิชา นอกจากนี้หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาที่ไม่อาจอนุโลม ตามแนวทางและวิธีการพิจารณาหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ ให้สถาบันอุดมศึกษาเสนอเหตุผลและความจำเป็นให้ทบวงมหาวิทยาลัยพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2533)

ข้อเสนอแนะและแนวคิดในการเปิดหลักสูตรคุณวุฒิปริญญาเอก

1. ควรเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาคำความรู้ (Body of knowledge) เป็นจุดหลัก

2. การเปิดหลักสูตรคุณวุฒิปริญญาเอกควรเป็นการพัฒนาความรู้ระดับสูง การวิเคราะห์ปัญหาและสามารถนำแนวความคิดไปปรับประยุกต์ใช้ในการคาดการณ์ ตัดสินใจ วางแผน ดำเนินงาน แก้ไขปัญหาตลอดจนติดตามนิเทศก์งานให้เกิดประสิทธิภาพ

3. ควรเน้นการสร้างลักษณะผู้นำทางการศึกษา (Educational Leadership) ที่มีคุณภาพในด้านความรู้และการวิเคราะห์สภาพปัญหาที่มีความสำคัญ (Recognize and Analyze Significant Problems) ตลอดจนมีความสามารถในการติดต่อประสานงาน

4. ควรให้ผู้เรียนมีโอกาสทำวิจัยภาคสนาม มีการฝึกปฏิบัติภาคสนาม การทำวิทยานิพนธ์ ควรเขียนจากการวิจัยหรือทดลองจริงที่สามารถนำผลออกไปประยุกต์ใช้ได้ อย่างเหมาะสม

5. ควรมีการเชื่อมโยงหลักสูตรกับสาขาวิชาอื่นที่ใกล้เคียงเพื่อให้เกิดความกว้างขวางในหลักสูตร

6. ให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนตามความสนใจในรายวิชาต่าง ๆ ในสาขาอื่น ๆ ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับงานได้ (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2533)

แนวนโยบายและทิศทางการพัฒนาคณะครุศาสตร์ในแผนพัฒนาฯ ระยะที่ 7 (2535 - 2539)

คณะครุศาสตร์ในฐานะสถาบันผลิตบัณฑิตที่เป็นผู้นำทางศาสตร์การศึกษา ได้มีปณิธานที่จะธำรงรักษามาตรฐานวิชาชีพครูไว้ พร้อมทั้งส่งเสริมให้พัฒนาก้าวหน้าต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง โดยมุ่งที่จะบุกเบิกหาความรู้และความคิดใหม่ เผยแพร่ผลการวิจัยและถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจเพื่อความก้าวหน้าและเป็นผู้นำทางวิชาการแก่ชุมชน

เมื่อพิจารณาถึงแนวทางพัฒนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 และแนวคิดการพัฒนาคณะครุศาสตร์ไทยของทบวงมหาวิทยาลัยโดยส่วนรวม ซึ่งเน้นผลผลิตด้านคุณภาพโดยเฉพาะการเสริมสร้างด้านคุณธรรม เน้นการบุกเบิกวิชาการขั้นสูง เพื่อเป็นแกนนำทางวิชาการในระดับนานาชาติแล้ว คณะครุศาสตร์จึงได้กำหนดทิศทางการพัฒนาและการพัฒนาคณะ เพื่อให้สอดคล้องกับปณิธานของคณะ และทิศทางการพัฒนาการศึกษา ระดับอุดมศึกษาทั้งของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและทบวงมหาวิทยาลัยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ดังต่อไปนี้

ทิศทางการพัฒนา

1. พัฒนานิสิตให้เป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ด้วยความรู้ ปัญญา และคุณธรรม
2. พัฒนาคณะครุศาสตร์ให้เป็นสถาบันแกนนำในการบุกเบิกวิชาการขั้นสูงทางครุศึกษาของประเทศไทย

๑. พัฒนาศักยภาพของคณะครุศาสตร์ให้เป็นผู้นำทางวิชาการทางครุศึกษาระดับนานาชาติ และเผยแพร่ภูมิปัญญาไปสู่ประเทศอื่น (คณะครุศาสตร์, 2533) มาตรการในการพัฒนา

เพื่อมุ่งไปสู่ทิศทางดังกล่าว คณะครุศาสตร์จึงได้วางมาตรการในการพัฒนาคณะครุศาสตร์ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาบุคลากร บุคลากรในคณะครุศาสตร์ คือ บุคลากรสาย ก ข และ ค ควรมีเป้าหมายในการพัฒนา ดังนี้

1.1 อาจารย์ (สาย ก) ด้วยจุดมุ่งหมายที่จะปลูกฝังให้บัณฑิตเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ด้วย "ความเรียงปัญญาและคุณธรรม" รู้จักรับผิดชอบ ครีธาต่อวิชาชีพครู และมีความเป็นผู้นำ การพัฒนาและส่งเสริม "อาจารย์" จึงควรมุ่งเน้นสิ่งต่อไปนี้

1.1.1 ความรับผิดชอบในการกิจการสอน การวิจัยและบริการวิชาการ อย่างได้สัดส่วนสมดุล อันจะนำไปสู่การสร้างบัณฑิตที่มีคุณภาพ

1.1.2 รู้วิธีแสวงหาความรู้ใหม่ มีความรู้ทันสมัยและสามารถประยุกต์ใช้ กับสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยปัจจุบันได้

1.1.3 เข้าใจหลักสูตรและสามารถพัฒนาการเรียนการสอนให้ สอดคล้องกับหลักสูตรที่เปลี่ยนแปลงได้

1.1.4 มีคุณธรรม ให้เวลาแก่นิสิต ให้ความใกล้ชิด ความเข้าใจ

1.2 ข้าราชการสาย ข และ ค ด้วยข้าราชการสาย ข และ ค เป็นผู้มีบทบาท ด้วยเป็นสายสนับสนุนทางวิชาการที่จะอำนวยความสะดวกของการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ฉะนั้น คณะครุศาสตร์จึงควรมีการพัฒนาและส่งเสริมดังต่อไปนี้

1.2.1 ฝึกรอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงาน

1.2.2 สร้างระบบการให้สวัสดิการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ

1.2.3 สร้างระบบพัฒนาความก้าวหน้าทางราชการ

2. พัฒนาหลักสูตรและการสอน

2.1 หลักสูตร เพื่อให้บัณฑิตคณะครุศาสตร์ได้มีคุณภาพตามเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ ฉะนั้นหลักสูตรควรมีการพัฒนาดังนี้

2.1.1 พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการพัฒนามนุษิต และความเจริญทางเทคโนโลยี ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

2.1.2 จัดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชา พัฒนาให้ทันสมัย และมุ่งเน้น ความเป็นผู้นำทางการศึกษาให้ชัดเจนยิ่งขึ้นทุกระดับการศึกษา

2.1.3 สร้างห้องปฏิบัติการหลักสูตร (Curriculum Laboratory) พร้อมทั้งจัดระบบติดตามผลการใช้หลักสูตร

2.2 การพัฒนาการผลิตบัณฑิต เป้าหมายของแผนพัฒนาการศึกษาของ ชาติและของมหาวิทยาลัยระบุว่า ในแผนพัฒนาระยะที่ 7 นี้ เน้นการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต คณะครุศาสตร์เองได้กำหนดลักษณะบัณฑิตที่ต้องการไว้ว่า จะต้องพัฒนานิสิตทุกระดับชั้นปี แต่ควรกำหนดแนวทางการพัฒนามนุษิตให้ชัดเจนขึ้นสำหรับแต่ละชั้นปีดังนี้

นิสิตชั้นปีที่ 1 การเรียนการสอนจะเน้นการปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อวิชา ชีพ มีน้ำใจและเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และปูพื้นฐานให้นิสิตมี ความสามารถในการสื่อสาร (Communicative skills) ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ตลอดจนการมีทักษะทางการเรียน (Study skills) กล่าวคือ ฟังเป็น ถามเป็น และ ค้นคว้าเป็น

นิสิตชั้นปีที่ 2 เน้นสมรรถภาพทางวิชาการ มีความรอบรู้ในสรรพ วิทยาการ และรอบรู้ในศาสตร์ที่ศึกษา มีความคิดอย่างมีเหตุผล แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และ มีความรับผิดชอบ

นิสิตชั้นปีที่ 3 เน้นกระบวนการคิดที่สามารถประยุกต์ไปสู่การปฏิบัติ สามารถทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีจรรยาบรรณทางวิชาชีพ (Professional Ethics)

นิสิตชั้นปีที่ 4 เน้นการพัฒนาศักยภาพในด้านการเป็นผู้นำในวิชาชีพ และการเป็นผู้นำที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ น่าเชื่อถือ มีน้ำใจและเสียสละเพื่อประโยชน์ ส่วนรวมทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย

นิสิตบัณฑิตศึกษา มุ่งเน้นคุณสมบัติเพิ่มจากนิสิตปริญญาตรี คือ มีความ สามารถเป็นผู้นำในการบุกเบิกความรู้ใหม่ในวิชาชีพ

๑. พัฒนาศาสตร์ เพื่อให้บรรลุตามทิศทางที่กำหนดไว้ ให้คณะครุศาสตร์เป็นแกนนำในการบุกเบิกศาสตร์ทางครุศึกษาทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ คณะครุศาสตร์จึงมีมาตรการในการพัฒนาดังต่อไปนี้

๑.๑ พัฒนางองค์ความรู้ใหม่

๑.๑.๑ สนับสนุนและส่งเสริมการวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ทางครุศึกษา โดยการจัดหาทุนและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

๑.๑.๒ พัฒนาความเป็นผู้นำศาสตร์ทางการครุศึกษาที่สามารถนำภูมิปัญญาไทยไปเผยแพร่ในระดับนานาชาติ

๑.๒ การพัฒนาสาขาวิชา เน้นพัฒนาความรู้ที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศที่สอดคล้องกับความพร้อมและความเด่นทางวิชาการของคณะครุศาสตร์ ในสาขาวิชาต่อไปนี้

๑.๒.๑ คอมพิวเตอร์ศึกษา โดยที่นโยบายของประเทศและมหาวิทยาลัย เน้นการพัฒนาศาสตร์ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

๑.๒.๒ นโยบายการศึกษา (Educational Policy) โดยพัฒนาศักยภาพให้เป็นผู้นำศาสตร์ในระดับนานาชาติ

๑.๒.๓ การศึกษาปฐมวัย (๐-๖ ปี) ด้วยแผนการศึกษาของชาติมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของพลเมืองไทย โดยเฉพาะการพัฒนาคุณธรรม ซึ่งการสร้างคุณธรรมนั้นต้องพัฒนาและปลูกฝังตั้งแต่ยังเด็ก ฉะนั้น คณะครุศาสตร์ซึ่งเป็นสถาบันผลิตครู ซึ่งมีความเป็นเลิศและความพร้อมมากกว่าที่อื่น และได้พัฒนาศาสตร์ให้เป็นผู้นำศาสตร์ในด้านนี้ เพื่อตอบสนองแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ ๗ ซึ่งเน้นเรื่องการแก้ปัญหาพื้นฐานสังคม เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ดังนั้นจึงมีการเสนอเปิดหลักสูตรคุษฏีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย

(คณะครุศาสตร์, ๒๕๓๓)

โครงการเปิดหลักสูตรคุษฏีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย

โครงการเปิดหลักสูตรคุษฏีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย ของภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ และบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นโครงการที่

สนองนโยบายแผนพัฒนาการศึกษา ระดับอุดมศึกษาระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) คือ

1. ด้านการพัฒนาการศึกษาทั่วไป ได้แก่
  - 1.1 ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคล
  - 1.2 ด้านการพัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา
2. ด้านการพัฒนาทางด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้แก่
  - 2.1 ส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ
  - 2.2 สนองความต้องการกำลังคนในสาขาวิชาที่ขาดแคลน
  - 2.3 การพัฒนาคุณภาพบัณฑิต (สติปัญญา จริยธรรมและคุณธรรม)

หลักการและเหตุผลของโครงการ

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า ปัจจัยสำคัญของการพัฒนาประเทศนั้นคือ คุณภาพของประชากรของประเทศนั้น ๆ เป็นสำคัญ ประเทศชาติจะเจริญรุ่งเรืองและสงบสุขได้ ต้องอาศัยประชากรที่มีความรู้ ความสามารถในศาสตร์ต่าง ๆ และที่ขาดเสียมิได้คือ มีพื้นฐานของจิตใจที่มั่นคง หนักแน่น และกอรปด้วยจริยธรรมและคุณธรรม ประชากรของชาติใดจะมีคุณสมบัติเช่นนี้ได้ นั้น ต้องอาศัยการอบรมเลี้ยงดูและการให้การศึกษาแก่เด็กตั้งแต่เยาว์วัย ดังนั้น ประเทศไทยซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาประเทศให้เป็นหนึ่งในประเทศผู้นำทางด้านเศรษฐกิจของโลกนั้นจะต้องสนับสนุนการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยให้มีขอบเขตกว้างขวาง และมีคุณภาพที่ดีทั่วประเทศ ดังนั้น การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของประเทศให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัตินั้นถือว่าเป็นวิธีการหนึ่งที่สำคัญยิ่ง

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เล็งเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องผลิตบุคลากรทางการศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต ที่มีความรู้อย่างลึกซึ้งในศาสตร์ทางการศึกษาปฐมวัย มีความเข้าใจในธรรมชาติของเด็กอย่างถ่องแท้และมีความสามารถที่จะเป็นผู้นำทั้งทางภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีสมรรถภาพสูงในด้านการทำวิจัย สามารถพัฒนารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กของไทยเราให้ประสบผลสำเร็จและมีคุณภาพที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาประเทศให้ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการในอนาคตได้ ทั้งยังเป็น การตอบสนองต่อแนวทางจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 อีกด้วย (คณะครุศาสตร์, 2533)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อผลิตบุคลากรระดับคุณวุฒิบัณฑิตทางการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้
  - 1.1 มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยอย่างลึกซึ้ง สามารถเป็นผู้นำทางด้านวิชาการศึกษาปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งทางภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ
  - 1.2 มีสมรรถภาพทางการวิจัยสูง
  - 1.3 มีความสามารถในการพัฒนารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เหมาะสมกับสังคมไทย
2. เพื่อผลิตบุคลากรระดับคุณวุฒิบัณฑิตทางการศึกษาปฐมวัยให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ
3. เพื่อสนองตอบแนวทางจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (คณะครุศาสตร์, 2533)

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้บุคลากรระดับปริญญาครุศาสตร์คุณวุฒิบัณฑิต ที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และการบริหารด้านการศึกษาระดับปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพ
2. ได้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางการวิจัยในด้านการศึกษาปฐมวัย
3. ได้บุคลากรที่มีความสามารถในการพัฒนารูปแบบการเลี้ยงดูเด็กที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย
4. ได้บุคลากรที่มีความสามารถในการวิเคราะห์และพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนระดับการศึกษาปฐมวัย
5. ได้บุคลากรที่สนองตอบความต้องการของประเทศในด้านการจัดการเรียนการสอนระดับปฐมวัย
6. ขยายและพัฒนาความรู้ของศาสตร์สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
(คณะครุศาสตร์, 2533)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการค้นคว้างานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของบุคลากรระดับคหบดีบัณฑิตที่สามารถรวบรวมได้มีดังต่อไปนี้

สมหวัง นิธิยานววัฒน์ และคณะ (2522) ทำวิจัยเรื่อง การประเมินผลหลักสูตรครุศาสตร์คหบดีบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา พบว่า ในด้านคุณลักษณะของ "คหบดีบัณฑิต" ในอุดมคติ คือ ผู้ที่มีลักษณะดังนี้

1. คุณลักษณะทางด้านจิตวิทยา จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ดีในสาขาวิชาที่ตนเรียน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทางวิชาการ สามารถเป็นผู้นำทางวิชาการ และสามารถทำงานวิจัยได้ดี
  2. คุณลักษณะทางด้านบุคลิกภาพ จะต้องเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบสูง มีมนุษยสัมพันธ์ดี และเป็นคนใฝ่รู้อยู่เสมอ
- และนอกจาก 2 ข้อข้างต้นแล้ว ยังจะต้องมีคุณสมบัติพิเศษที่จำเป็นอีก 4 ประการคือ
1. สามารถเข้าใจผู้อื่นและเข้ากับผู้อื่นได้
  2. เป็นผู้นำทางวิชาการในเรื่องที่เกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ในระบบการศึกษา และสามารถให้คำปรึกษาแนะนำผู้อื่นได้
  3. รู้ปัญหาของจิตวิทยาและจิตวิทยาการศึกษาในเมืองไทยและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  4. สามารถประเมินผลงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารวมทั้งให้คำแนะนำผู้อื่นได้
- รังสรรค์ สิงห์เลิศ (2529) ศึกษาเรื่อง การศึกษาความเป็นไปได้ในการเปิด

หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาประชากรศึกษา ของมหาวิทยาลัยมหิดล: การวิเคราะห์ความต้องการ มีข้อค้นพบว่า จุดเน้นของหลักสูตรระดับคหบดีบัณฑิต สาขาประชากรศึกษา ต้องการให้ผู้เรียนค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ของประชากรศึกษา และสามารถนำผลการวิจัยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ นอกจากนี้หน่วยงานยังต้องการให้ผู้จบหลักสูตรคหบดีบัณฑิต สาขาประชากรศึกษามีความรอบรู้เป็นเลิศและมีความเชี่ยวชาญที่เน้นในด้าน 4 ด้าน คือการวิจัยและการประเมินผล การบริหารและวางแผน การพัฒนาหลักสูตรและการสอน และการประสานงานรับผิดชอบโครงการ

สุทธิลักษณ์ ธรรมโหระ (2529) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์คุณวุฒิอาจารย์ และ ประสิทธิภาพของการผลิตบัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า การผลิตบัณฑิตต้องขึ้นอยู่กับความต้องการและความพึงพอใจของสังคม เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษา เข้าสู่ระบบสังคมและหน่วยงานต่าง ๆ ได้ การจะผลิตผู้สำเร็จการศึกษาให้มีคุณสมบัติ และ คุณภาพแบบใด จะต้องขึ้นอยู่กับตลาดแรงงานเป็นหลัก ถึงแม้ว่าผู้สำเร็จการศึกษามี คุณสมบัติครบถ้วนตามหลักสูตรกำหนดก็ตาม แต่ถ้าไม่เป็นที่ต้องการหรือตรงกับตลาดแรงงาน แล้วก็ถือว่าการศึกษานั้นไม่ประสบผลสำเร็จและไม่ได้ประสิทธิภาพ

วีระ วงศ์สรรค์ (2530) ศึกษาเรื่อง การศึกษาความเป็นไปได้ ในการจัดตั้ง สถาบันบัณฑิตทางการทหาร พบว่า มีความต้องการให้จัดการศึกษาในระดับปริญญาโท และ ปริญญาเอกทางการทหาร เพื่อให้ได้บุคลากรมาปฏิบัติงานทางด้านการทหารเกี่ยวกับการบริการ วางแผนด้านวิชาการ และด้านการวิจัยและพัฒนา

นัยนา โยคะกุล (2535) ศึกษาเรื่อง การศึกษาความต้องการบุคลากรระดับ ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน พบว่า หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน มีแนวโน้มต้องการบุคลากรระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ไปปฏิบัติงาน ในหน่วยงานต่าง ๆ ในช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2535-2539 ซึ่งบุคลากรระดับดุษฎีบัณฑิตสาขา วิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่หน่วยงานต้องการให้เข้าไปปฏิบัติงานมากที่สุดมี 3 ด้าน คือ 1. ด้านการวิจัยและประเมินผล 2. ด้านการพัฒนาศูนย์ การฝึกอบรม และการสัมมนา 3. ด้านการบริหารและการวางแผน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535) ศึกษาเกี่ยวกับแผนการ รับบุคลากรเข้ารับราชการ พบว่า หน่วยงานของรัฐ มีแนวโน้มความต้องการใช้บุคลากรระดับ ดุษฎีบัณฑิต ในการพัฒนางานโดยเน้นการปฏิบัติงานด้านการวางแผน การจัดสรร การใช้ งบประมาณ การพัฒนาศูนย์ และการบริหารงานทั่วไป นอกจากนี้ยังพบว่า มีความ ขาดแคลนบุคลากรผู้ดำเนินการประเมินอยู่มาก โดยโครงการต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการมาแล้วได้ รับการประเมินไม่ถึงร้อยละ 20 ของโครงการทั้งหมด

หลุยส์ (Louis, 1992) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสำเร็จที่จะตามมาหลังจากที่จบ การศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต โดยการออกแบบสอบถามจากผู้สำเร็จการศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต

236 คน ในสาขาวิชาการศึกษา พบว่า ผู้ที่จบการศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิตแล้วจะมีคุณสมบัติที่ดีขึ้นจากเดิม คือ

1. มีความเชื่อมั่นในความรู้ที่มีมากขึ้น
2. มีความกระตือรือร้นในการเรียน และการทำงาน
3. มีความฉลาดหลักแหลมมากขึ้น
4. มีความคิดริเริ่มพัฒนาสิ่งใหม่อย่างอิสระ
5. มีอาชีพที่มั่นคง
6. ได้รับการยอมรับในด้านความรู้จากสังคม
7. มีรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น

ลอว์เรน (Loren, 1992) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ที่เหมาะสมจะเข้าศึกษาในระดับดุษฎีบัณฑิตทางการศึกษา โดยการสอบถามจากผู้จบการศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต และผู้ที่กำลังศึกษาในระดับดุษฎีบัณฑิต จำนวน 600 คน พบว่า ผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเรียนในระดับดุษฎีบัณฑิตทางการศึกษา ต้องมีลักษณะดังนี้

1. มีความรู้พื้นฐานทางการศึกษา
2. มีแรงจูงใจ และแรงกระตุ้นในการเรียน
3. มีประสบการณ์ในการทำงานที่มากพอ
4. มีความคิดกว้างขวาง ลึกซึ้งมองการณ์ไกล
5. มีสถานการณ์ทางการเงินดี

จากการศึกษาวรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าการผลิตบุคลากรระดับดุษฎีบัณฑิตเป็นการสนองต่อนโยบายการพัฒนาทางด้านการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งบุคคลดังกล่าวต้องเป็นผู้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ เฉพาะสาขาควบคู่ไปกับการเป็นผู้มีคุณธรรม และเป็นบุคคลที่สนองต่อความต้องการในด้านกำลังคนของประเทศ ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาต้องเตรียมสร้างคนที่มีความชำนาญเฉพาะสาขาให้เป็นบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถสอดคล้องกับความต้องการของสังคม และจากแนวคิดในการผลิตบุคลากรระดับดุษฎีบัณฑิต จึงทำให้เห็นว่าควรจะมีการประสานประโยชน์ระหว่างการใช้และการผลิตบุคลากรระดับดุษฎีบัณฑิต และเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาความต้องการและคุณลักษณะของบุคลากรระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์